

TÜRKİYE’DE PANDEMİ DÖNEMİNDE ROMANLARA YÖNELİK YAYINLANAN HABERLERDE ALTERNATİF MEDYA VE ANA AKIM MEDYA SÖYLEMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI ¹

COMPARISON OF MAINSTREAM AND ALTERNATIVE MEDIA DISCOURSE IN THE NEWS REGARDING GYPSIES DURING THE PANDEMIC PERIOD IN TURKEY

Nesli Han DİKEN
Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Halkla İlişkiler, Yüksek Lisans Öğrencisi
neslihandikenn@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmanın amacı pandemi döneminde Romanlara yönelik yayınlanan haberlerde alternatif medya söylemi ile ana akım medya söylemini karşılaştırmaktır. Literatüre bakıldığında Romanlara yönelik alternatif medya ve akım medya söyleminin karşılaştırılmasına rastlanmamıştır. Ayrıca Romanlara yönelik yayınlanan çalışmalarda pandemi döneminin süreç olarak seçilmiş olması çalışmayı özgün ve güncel kılmaktadır. Araştırmanın örnekleme ölçüt (kriter) örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmada arama sonucu çıkan sonuçlara göre pandemi döneminde Romanlara yönelik en çok haber yapan üç ana akım medya mecrası Haberler.com, Anadolu Ajansı (AA) ve Sözcü; en çok haber yapan üç alternatif medya mecrası ise Bianet, Gazete Duvar ve Evrensel olarak belirlenmiştir. Bu altı mecrada site içi arama yaparak Türkiye’de ilk Covid-19 vakasının açıklandığı 11.03.2020 tarihinden 10.06.2021’e kadar olan tarih aralığında Romanlara yönelik haberler taranmış, içerik ve söylem analizi uygulanmıştır. Bu haberlerde Romanlara yönelik ana akım medya mecralarının söylemi ile alternatif medya mecralarının söylemleri karşılaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Romanlar, alternatif medya, ana akım medya, pandemi.

¹ Bu çalışma, Marmara Üniversitesi Halkla İlişkiler Tezli Yüksek Lisans programında yer alan ve Dr. Öğr. Üyesi Figen ALGÜL tarafından yürütülen Akademik Metin Üretme ve Raporlama dersi kapsamında hazırlanmıştır.

ABSTRACT

The aim of this study is to compare mainstream and alternative media discourses in the news published about Gypsies during the pandemic period. After literature review, any comparison between alternative media and mainstream media discourse towards Gypsies has not been found. In addition, the fact that the pandemic period was chosen as a term in the studies published on Gypsies makes the study original and up-to-date. The sample of the study was determined by criterion sampling method. According to the results of the search, three mainstream media channels that made the most news about Gypsies during the pandemic period can be listed as Haberler.com, Anadolu Agency (AA) and Sözcü. Regarding alternative media sources, three channels that made the most news were determined as Bianet, Gazete Duvar and Evrensel. By performing the search with the keyword in these six channels, news about Gypsies were scanned from the date of 11.03.2020, when the first Covid-19 case was announced in Turkey, until 10.06.2021, and content and discourse analysis were applied. Discourses of mainstream and alternative media channels about Gypsies were compared by using these news.

Keywords: *Gypsies, mainstream media, alternative media, pandemic.*

GİRİŞ

Romanlar, Türkiye’de bir azınlık olarak nefret söylemine en çok maruz kalan gruplardır. Öyle ki “öteki” olarak nitelendirilen bu grup, toplumun diğer vatandaşlarının sahip olduğu sosyo-ekonomik haklardan tam anlamıyla yararlanamamaktadır. Romanlar toplumdan dışlanma, ötekileştirilme gibi sorunların yanında ekonomik anlamda da bir zorluk içerisinde. Türkiye’de 11 Mart 2020 tarihinde ilk Covid-19 vakasının açıklanmasıyla birlikte çoğu alanda kısıtlamalar getirilmiştir. Bu durum, genellikle günlük işler yaparak geçimlerini sağlamaya çalışan Romanları, ciddi bir ekonomik mücadeleyle karşı karşıya bırakmıştır.

Ana akım medya ve alternatif medya ise Romanları belirtilen tarihlerde farklı söylemler ile ele almıştır.

1. Ana Akım Medya ve Alternatif Medya

Ana akım medya yaygın söylemleri paylaşmakta ve belli grupları temsil etmektedir. Siyasi ve iktisadi mekanizmanın birer parçası olan ana akım medya mecraları, hakim değerlerin savunuculuğunu yaparken, iktidar tarafından oluşturulmuş hegemonik söylemleri haber yapmaktadır. Ana akım medya rekabetçi ortamı sebebiyle olaylara yüzeysel olarak yaklaştığı için, çoğunlukla haber değerinden yoksun olan haberler üretmektedir (Doğu, 2013).

Ana akım medya ile alternatif medyanın, işleyişi ve değerleri bakımından bazı farklılıkları bulunmaktadır.

Halkın özgür, siyasi oluşumlardan bağımsız haber alma ihtiyacı alternatif medyayı yaratmıştır. Ana akım medyaya karşı bir alternatif olan alternatif medya, yalnızca güçlü kesimin temsil edilmesine karşı görüştedir ve buna göre hareket etmektedir. Alternatif medya, toplumdan dışlanmış halde olan “ötekiler”e yönelik haberler yaparak onların sesi olma amacı taşımaktadır (Aktekin, 2019). Alternatif medya toplumsal grupları yeniden tanımlayan ve ideolojik söylemin ötekileştirdiği düşünce biçimlerinin karşısında duran bir yaklaşımla egemen söylemi yıkmaya çalışmaktadır (Şen, 2017).

Ana akım medya ve alternatif medya aşağıdaki özellikleri bağlamında birbirinden farklılaşmaktadır (Carpentier, Lie, & Servaes, 2003):

- Ana akım medya büyük, homojen katmanlara yöneliktir,
- Devletin veya ticari şirketlerin elindedir,
- Profesyoneller görev yapar ve örgüt içinde dikey yapılanma vardır,
- Egemen söylemleri temsil eder,
- Alternatif medya ise daha küçük ölçeklidir ve farklılıklara saygı göstererek dezavantajlı gruplara yöneliktir,
- Ana akım medyanın aksine devletten ve piyasadan bağımsız hareket eder,
- Dikey değil yapay yapılandırılmıştır, bu sayede izleyici katılımını kolaylaştırır,
- Egemen olmayan söylemlerin de önemini farkındadır.

2. Roman mı ve Çingene mi? Tarihçe

Romanlar için Türkçede değişik isimler kullanılmaktadır. Bunların en çok bilinenleri ise “Çingene” ve “Roman” ifadeleridir. “Çingene”, eski Türk metinlerinde “çığaňy” ifadesiyle geçmektedir. Eski metinlerde “fakir, cimri, insafsız, düşmanca hareket eden” gibi anlamlarla kullanılan bu kelime, günümüzde “çingene” ifadesi ile karşılık bulmaktadır. “Roman” ifadesi ise, “Çingene” ifadesi yerine kullanılan bir başka kavramdır ve cins isim olarak geçmektedir. Romanlar, Kuzey Hindistan’dan göç ettikleri sırada “Dom” olarak bilinseler de bu ifade zamanla ses dönüşümüne uğramış ve “Dom”lar, “Rom” olarak anılmaya başlamıştır. Türkiye’de Ağrı, Van ve Erzurum’da hala “Rom” veya “Lom” ifadeleri kullanılsa da Batı Anadolu, Marmara ve Trakya’da “Roman” ifadesi kullanılmaktadır (Yıldız, 2007).

Çoğunlukla Doğu Anadolu’da yaşayan “Dom”lar ile Trakya’daki “Romanlar” arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılık, kavimlerinin başka yerlerden gelmiş olmalarından ve yaşadıkları yerlerde farklı kültürleri benimsemelerinden kaynaklanmaktadır. Romanların anayurtları Hindistan olarak gösterilmektedir. Hindistan’dan kopmaya başladıkları tarih olarak ise miladi V. yüzyıla işaret edilmektedir. Bölgeyi ele geçirenler, Romanlardan yerleşik olmalarını beklemişse de Romanlar temel olarak iki kola ayrılarak dünyaya yayılmışlardır. İlk olarak; İran üzerinden Suriye ve Bizans arazisi üzerinde bir süre kaldıktan sonra Mısır’a kabileler halinde dağılmışlardır. Mısır’da ise kendilerine “Kıpti” denilmiştir. Romanlar daha sonra da deniz yoluyla İspanya ve Avrupa’ya yayılmışlardır. Bu, romanların yayılışını gösteren birinci koldur. Romanların ayrıldığı ikinci kol olarak ise Hazar Denizi’nin kuzeyinden Karadeniz’in kuzeyine; oradan da Balkanlar’a ve Avrupa’ya geldikleri şeklinde bilgiler bulunmaktadır. Bu dağılımda, ağırlıklı Romanya’da bulunmuşlar ve orada “Rom” ismiyle anılmışlardır. Romanların Türkiye’de Balkanlar’dan geldikleri tahmin edilmektedir. Trakya bölgesinde Roman nüfusun fazla olması da bu fikri doğrulamaktadır (Oluk, 2020).

Türkiye’de “Roman Dernekleri Federasyonu”, “Türkiye Roman Hakları Forumu”, “Avrupa ve Balkan Roman Dernekler Birliği Federasyonu”, “Edirne Çekmeköy Roman Derneği”, “Dikili Romanlar Derneği”, “Muratlı Romanları Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Derneği”, “Diyarbakır Domlar ve Romanlar Kültür Dayanışma ve Gençlik Spor Kulübü Derneği”, “Edirne Roman Gençliği Derneği”, “Göçmen ve Roman Çocuklarına Eğitim Derneği”, “Gördes Çağdaş Romanlar Derneği”, “İstanbul Roman Çiçekçiler Derneği”, “Romanlar Gençlik Eğitim Kültür ve Yardımlaşma Derneği”, “Trakya Roman Gençleri Eğitim Kültür Araştırma İstihdam ve Yardım Derneği”, “Trakya Romanları Eğitim Araştırma Kültür Geliştirme Derneği” ve “Yenişehir Romanları Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği” gibi birçok Roman derneği bulunmaktadır. Kendi yardımlaşma ve kalkınma derneklerinde kendileri için “Roman” ifadesini kullandıklarını ortaya çıkaran bu durumdan hareketle, bu çalışma boyunca “Roman” ifadesinin kullanılması tercih edilmiştir.

Bir etnik grup olarak Romanların kökeninin Hindistan’a kadar uzandığı belirtilmektedir. Türkiye’ye ise daha çok Yunanistan’dan mübadele yoluyla 1920-1930 yılları arasında gelmişlerdir. Romanların kendilerine has bir kültürleri vardır ve bu kültürü korumak için kendi aralarındaki dayanışma epey gelişmiştir. Hatta aralarındaki dayanışma

ve kültürlerini koruma isteklerinin bu denli yüksek oluşu, Romanların diğer kültürlerden ayrışmasının ve buna bağlı olarak sosyal dışlanma yaşamalarının sebeplerinden biri olarak gösterilebilmektedir (Genç, Taylan, & Barış, 2015).

Tarihsel olarak Romanların yaşam koşulları hakkındaki fikirlerinde değişiklikler yaşandığı görülmektedir. 1920-1930 yıllarında Türkiye Cumhuriyeti'nin kendilerine karşı güvenli bir ortam sunmuş olduğunu belirten Romanlar, şimdi ise bunun tam aksi görüşlerdedir. Romanlar, günümüzde ikinci sınıf vatandaş gibi muamele gördüklerini ve toplumdan dışlandıklarını, ayrıca pek çok haktan yararlanamadıklarını belirtmektedir (Marsh, 2008).

Türkiye'de nüfus sayımı her ne kadar etnik temelli yapılmıyor olsa da Sıfır Ayrımcılık Derneği tarafından paylaşılan sunumda (2010) roman nüfusunun Türkiye'de yaklaşık 2.750.000 olduğu tahmin edilmektedir (Avrupa Ülkelerinde Roman Nüfusunun Karşılaştırmalı Sunumu, 2010).

3. Türkiye'deki Romanların Günümüzdeki Durumu

Romanlar, toplumsal hiyerarşinin en alt basamağında gözükmekte, “öteki” olarak nitelendirilmekte ve küçümseyici, aşağılayıcı söylem ve davranışlara maruz kalmaktadır. Bu ötekileştirme durumu, Romanların barınmadan sağlığa kadar birçok alanda dezavantajlı olmasına, haklarına ulaşmakta zorluklar yaşamasına yol açmaktadır (Gün, 2017). Romanlar hakkındaki olumsuz ifadelerdeki ortak özelliklere bakıldığında Romanların, “buldukları toplumdan farklı olanlar” olarak görülmesi dikkat çekmektedir (Kulukırık, Türk Toplumunda Çingene İmgesi ve Önyargısı, 2005).

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğünde “Roman” ifadesi “Çingene” kelimesine karşılık gelmektedir. “Çingene” kelimesinin karşılığı ise şu şekilde sunulmaktadır: “*Hindistan'dan çıktıkları söylenen, dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan bir topluluk, Çingen, Kıpti, Roman*” (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2020). Bu tanımın aksine, 2015 yılında Türk Dil Kurumu Yayınlarına ait olan Gösterim Sanatları Terimleri Sözlüğünde “Çingene” sözcüğü şu ifadelerle denk gelmektedir: “*Genellikle argo konuşan, falcılık yapan, yaban otları satan, kimi kez de çalgıcılık yapan, seyrek görülen bir tip*”. Yine Türk Dil Kurumu Yayınlarına ait olan Tiyatro Terimleri Sözlüğünde ise “Çingene”, “*Kötü kılıklı, esmer kadın tipi*” olarak geçmektedir. Roman Hakları Forumu'ndan (ROMFO) Hacer Foggo, bu tanımın değiştirilmesini istemiş ve ırkçı ve ayrımcı dili eleştirmiştir (Bianet Bağımsız İletişim Ağı, 2015).

Yukarıdaki tanım artık kullanılmıyor da olsa Romanlar, nefret söyleminin hedefi olan gruplar arasında yer almaktadır (Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Söylem 2019 Raporu, 2019). Bir duygu ismi olan nefret, olumlu anlamlar taşımamaktadır. Medyada nefret söylemi, genellikle düşmanlık ve savaş söylemleriyle görülmekte olup aşağılayıcı ifadeler, çarpıtma ve abartma gibi kategorilerle beraber sunulmaktadır. Bir azınlık olarak Romanlar da medyada nefret söylemine maruz kalan gruplardandır. Petkoviç, Slovenya temelli yaptığı araştırmada Romanların medyada nefret söylemine maruz kaldığını tespit etmiş ve bu durumu dünyanın her yeri için anlaşılabilir ve genellenebilir bir durum olarak

kabul etmiştir. Buna göre, Romanlar ve genel olarak azınlıklar medyada “ötekiler” olarak yer almaktadır. Bunu yaparken “biz” yani “onlardan olmayanlar”, nötr veya masumlar olarak; Romanlar ise “ötekiler” olarak olumsuz anlamlar ile sunulmaktadır. Medyada Romanların yer alışı şekillerine baktığımızda çoğunlukla “toplumsal düzen için tehdit”, “ekonomik alanda tehdit” ve “kültürel düzen için tehdit” olarak göstermektedir. Medya bunu yaparak Romanları dışlamaktadır. Romanlar, medyada bu şekilde sunulduktan sonra kendi seslerini duyurmak için Roman radyosu gibi alternatiflere yönelmiştir (Petkovic, 2010).

Romanların Türkiye’deki algılanışına ilişkin bir diğer boyut, toplumsal boyuttur. Romanlar medyada maruz kaldıkları nefret söylemine sosyal hayatta da dışlanma yönüyle maruz kalmaktadır. Yılmaz Sert ve Turhan (2018) tarafından yapılan araştırma, Romanların maruz kaldığı nefret söylemlerini ve onlar tarafından algılanışını ortaya koymuştur. Buna göre Romanların, görünüşleri yüzünden toplumdan dışlandığı ve Romanların toplumda genellikle kötü görünümlü, kötü konuşan insanlar olarak algılandığı ortaya çıkmıştır. Yine bu çalışmada Romanlar, Roman olmayanların beklenen kalıplara uymayan Romanlarla karşılaştıklarında şaşkınlıkları ifade etmiştir. Araştırmaya katılan Romanlar ayrıca, medyada genellikle “kavgacı” ve “hırsız” olarak damgalandıklarını belirtmişlerdir. Ek olarak medyada seçim dönemleri dışında çok fazla yer bulamadığını belirten Romanlar, medyada yer aldıkları zaman da olumsuz ifadelerle anıldıkları bu durumdan duydukları rahatsızlığı dile getirmişlerdir.

Kolukırık (2005) tarafından üniversite öğrencilerine bir soru formu ile “Çingene” ve “Roman” ifadelerinin ne çağrıştırdığı ortaya çıkarmaya yönelik bir araştırma yapılmıştır. “Çağrışım Burcu” tekniği ile yapılan bu analizde öğrenciler tarafından “Çingene” ifadesine yönelik en fazla frekans alan sıfatlar “hırsız, göçebe, eğlence ve falcı” olmuştur. “Roman”ların ne çağrıştırdığına yönelik olarak da yapılan çalışmada ise en fazla frekans alan sıfatlar “müziyen” ve “eğlence” olmuştur. Bu çalışmada “eğlence” sıfatının hem “Çingene” hem de “Roman”ları tanımlamak üzere kullanıldığı görülmektedir.

4. Ekonomik Hayatta Romanlar

Romanlar, günlük hayatta çiçekçilik, dilencilik, müzisyenlik, atık toplama gibi birçok alanda faaliyet göstermektedir (Dişli, 2016). İzmir “Çingene”leri üzerinden bir araştırma yapan Kolukırık (2006), görüştüğü kişiler arasında en çok ev hanımı, emekli, hamal, şoför, işçi (kamu), seyyar satıcı, ayakkabı boyacısı ve işçi (özel) olduğunu belirtmiştir. Kolukırık’ın görüşme yaptığı Romanlar arasında ayrıca nakliyeciler, pazarcılar, badanaçılar, kuaförler, kunduracılar, zahireciler ve aşçılık ile uğraşanlar da bulunmaktadır.

Türkiye’de Romanlar, yoksul ve dışlanan gruptandır. Romanların sosyo-ekonomik düzeyine bakıldığında çoğunlukla düzenli gelirden mahrum oldukları ve meşgul oldukları marjinal işlerden düşük kazanç elde ettikleri için yoksulluk problemlerinin olduğu görülmektedir. Romanların çoğunun bir işinin olmadığı ve yine geniş bir kısmının da geçici işlerle, işportacılıkla uğraştığı söylenmektedir. Toplum tarafından prestijli görülen işlerde çalışabilen Roman sayısı çok azdır ve buna eğitim durumları, kimlikleri yüzünden toplumdan dışlanma gibi sorunlar sebep gösterilebilmektedir (Genç, Taylan, & Barış, 2015).

5. Araştırma

5.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Türkiye’de pandemi döneminde Romanlara yönelik haberler yapan alternatif medya ve ana akım medya söylemini karşılaştırmaktır. Bu doğrultuda araştırmada aşağıda verilen soruların cevaplarına ulaşılması hedeflenmektedir:

1. Romanlar pandemi döneminde ana akım ve alternatif medya mecralarında farklı şekilde mi ele alınmıştır?

2. Romanların pandemi döneminde yaşadıkları ana akım ve alternatif medya mecralarında nasıl yer bulmuştur?

5.2. Araştırmanın Yöntemi ve Örnekleme

Araştırmanın örnekleme amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt (kriter örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Ölçüt (kriter) örnekleme, araştırmacı tarafından belirlenen ölçütleri karşılayan durumların çalışıldığı yöntemdir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu doğrultuda ilk olarak Romanlar ile ilgili pandemi döneminde en çok haber yapan ana akım medya ve alternatif medyanın seçilmesi için Türkiye’de ilk Covid-19 vakasının açıklandığı 11.03.2020 tarihinden 10.06.2021 tarihine kadar “Romanlar” anahtar kelimesi ile Google üzerinden arama yapılmıştır. Arama sonucunda 211 habere ulaşılmıştır. 211 haberin mecralara göre dağılımı araştırma bulgularında verildiği gibidir. Çalışmanın ilerleyen kısmında Google aramasına göre çıkan en çok haber yapan ilk üç ana akım ve ilk üç alternatif medya mecrasında “Romanlar” anahtar kelimesi ile site içi arama yapılarak belirtilen tarihler kapsamında 15 aylık süre içerisindeki haberler içerik analizi ve söylem analizi yöntemleri ile incelenmiştir.

Metin içeriğini analiz etmeye yönelik uygulanan bir teknik olan içerik analizi, içeriğin daha derin incelenmesine olanak tanır (Neuman, 2006, s. 466-467). Söylem analizi ise sosyal olayların ve ilişkilerin anlaşılması için dilin önemine vurgu yapılan bir yöntemdir (Özdemir, 2010).

İçerik analizinin seçilmesinde ana neden haber konularının ve haberlerin mecralara göre dağılımının ortaya çıkarılmasıdır. Söylem analizi ise bu haberlerde Romanların nasıl bir yaklaşımla ele alındığını daha derinlemesine incelemek için seçilmiştir.

5.3. Araştırma Bulguları

5.3.1. İçerik Analizi

Çalışma kapsamında Google arama sonucuna göre çıkan haberlerin yer aldığı haber siteleri tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Google Arama Sonucuna Göre Çıkan Haberlerin Yer Aldığı Haber Sitelerine Göre Dağılımı

Haber Sitesi	2020	2021	Toplam
Haberler.com	6	31	37
Bianet	14	13	27
Anadolu Ajansı (AA)	10	10	20
Gazete Duvar	8	12	20
Sözcü	7	6	13
Evrensel	5	3	8
BirGün	0	4	4
Mersin Haberci Gazetesi	2	2	4
Cumhuriyet	2	2	4
Hürriyet	2	2	4
Milliyet	0	3	3
Sabah	0	3	3
Habertürk	1	2	3
Haberlisin	0	3	3
Medyabar	0	2	2
T24	1	1	2
Yeni Akit Gazetesi	1	1	2
TRT Haber	0	2	2
Euronews	1	1	2
T54 Sakarya'nın Sesi	0	2	2
En Kocaeli	2	0	2
Tarsus Akdeniz	0	1	1
Bursa.com	0	1	1
İz Gazete	0	1	1
Meydan Net	0	1	1
Haber.com	1	0	1
Haber Ekspres	0	1	1
Ses Kocaeli	0	1	1
Tele 1	0	1	1
Aydın Kulis	0	1	1
DHA	0	1	1

Mersin Haber	0	1	1
Sputnik	0	1	1
Yeşil Gazete	0	1	1
Sonses.tv	0	1	1
Hudut	0	1	1
Eskisehir.net	0	1	1
B Gazete	0	1	1
Yeni Erdek	0	1	1
Haber Ekspres	0	1	1
Kocaeli Barış Gazetesi	0	1	1
Edirne Haber Gazetesi	0	1	1
Ereğli Demokrat	1	0	1
Önce Vatan Gazetesi	0	1	1
Ege Haber	0	1	1
Karar	0	1	1
İlkhaber	0	1	1
Tekirdağ Yeni Haber Gazetesi	0	1	1
Akşam	0	1	1
Memurlar.net	0	1	1
ABC Gazetesi	0	1	1
Özgür Kocaeli	1	0	1
A Haber	0	1	1
En Son Haber	1	0	1
Haber3	0	1	1
İleri Haber	0	1	1
Haberin Nabızı	0	1	1
Haber Vakti	1	0	1
Medya Keşan	1	0	1
Yurt Gazetesi	1	0	1
Sakarya Yenihaber	0	1	1
Samsun Son Haber	0	1	1
Gündem Gazetesi	0	1	1
Yalova Haberleri	1	0	1

Agos	0	1	1
Toplam	70	141	211

Google araması sonucu belirtilen tarihlerde Romanlar ile ilgili en çok haber yapan ilk üç ana akım medya mecrası *Haberler.com*, *Anadolu Ajansı (AA)* ve *Sözcü*; ilk üç alternatif medya mecrası ise *Bianet*, *Gazete Duvar* ve *Evensel* olarak görülmektedir. Google arama sonucu ilk üç ana akım ve üç alternatif medya mecrası belirlendikten sonra çalışmanın bundan sonraki aşamasında bu altı siteye “Romanlar” anahtar kelimesi ile site içi arama yapılmıştır. Buna göre ana akım medya mecraları içerisinde en çok haber 37 haber ile *Haberler.com*’da görülmüştür. Ana akım medya mecraları içerisinde *Anadolu Ajansı (AA)* 20 haber ile ikinci, *Sözcü* ise 13 haber ile üçüncü mecradır. *Alternatif medya mecraları* tarafından yapılan haberlerde en çok haberin 27 haber ile *Bianet* tarafından yapıldığı görülmektedir. *Gazete Duvar* 20 haber ile ikinci, *Evensel* ise 8 haber ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Haberlerin vurgu yaptığı konuların birbirinden farklı olduğu görülmüştür. Çıkan sonuçlara göre üç ana akım medya medyasında dağılım tablo 2’deki gibidir.

Tablo 2: Üç Ana Akım Medya Mecrasında Yayınlanan Haberlerin Konulara Göre Dağılımı

Haber Sitesi	Ekonomi	Ayrımcılık/ Nefret	Eğlence	Diğer	Toplam
Haberler.com	3	4	10	20	37
Anadolu Ajansı (AA)	5	2	6	7	20
Sözcü	4	2	3	4	13
Toplam	12	8	19	31	70

İncelenen üç alternatif medya mecrasının haberlerinin konu bakımından dağılımı ise tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3: Üç Alternatif Medya Mecrasında Yayımlanan Haberlerin Konulara Göre Dağılımı

Haber Sitesi	Ekonomi	Ayrımcılık/ Nefret	Eğlence	Diğer	Toplam
Bianet	11	12	2	2	27
Gazete Duvar	5	8	1	6	20
Evrensel	4	4	0	0	8
Toplam	20	24	3	8	55

Diğer kategorisindeki haberler en çok siyasi aktörlerin Romanlar Günü kutlamalarını, Romanlar Gününde evlenen çiftlerin nikahına katılan tanındık kişileri, Roman mahallelerinin süslenen duvarlarını konu almaktadır. Roman kadınlara İstanbul Sözleşmesinin anlatılması, Roman kadınların enstrüman için kamış üretmesi gibi sosyal konular ise 1'er haberde görülmüştür. Diğer kategorisi haberlerin vurgu yaptığı konular bakımından tablo 2 ve tablo 3'teki kategorilere girmeyen haberleri içermektedir.

İlk 3 ana akım medya mecrasında en çok haberin diğer kategorisinden sonra 19 haber ile eğlence kategorisinde yapıldığı görülmektedir. Bu haberler ayrımcılık/ nefret ve ekonomi kategorilerinde olduğu gibi Roman sorunlarını yansıtmaktan çok; onları eğlence ile nitelendiren, Romanlara ait şenlik ve festivallerin vurgusunu yapan haberlerdir. Eğlence kategorisinde en çok haber, ana akım medya mecraları arasında 10 haber ile *Haberler.com* tarafından yapılmıştır. *Haberler.com*'un Romanlar ile ilgili yayınladığı haberlerde de en çok üzerinde vurduğu konunun eğlence olduğu görülmektedir. Alternatif medyada ise eğlence, üzerinde en az durulan kategoridir. Öyle ki incelenen alternatif medya mecralarında eğlence kategorisinde sadece 3 haber görülmektedir.

Romanlar ile ilgili belirtilen tarih aralığında en çok haber yapan ilk 3 ana akım medya mecrasında üzerinde durulan konulara bakıldığında eğlenceden sonra en çok haberin 12 haber ile ekonomi kategorisinde yapıldığı görülmektedir. Ekonomi kategorisinde Romanların içinde buldukları ekonomik zorluk, eğitime erişememe, faturalarını ödeyememe ve ekonomik şartlardan hareketle Romanların yaşam şartlarının iyileştirilmesi için hazırlanması beklenen yasal düzenlemeler yer almaktadır. Alternatif medya mecralarında ise ekonomi kategorisinde daha fazla haber yapılmıştır. Alternatif medya mecralarında ekonomi kategorisinde toplam 20 haber bulunmaktadır.

Haberlerin vurgu yaptığı konu bakımından ayrımcılık/ nefret kategorisi, ana akım medya mecralarında en az üzerinde durulan kategori olmuştur. Ana akım medya mecralarında bu kategoride toplam 8 haber yapıldığı görülmektedir. Ayrımcılık/nefret kategorisinde Romanların maruz kaldığı ayrımcılık ve nefret söyleminin üzerinde du-

ran haberler yer almaktadır. Bu kategoride, Romanlar Günü'nün Romanların uğradığı ayrımcılık ve nefret söylemi yüzünden bir kutlama olmasının yanı sıra bir farkındalık günü de olması gerektiğini, Romanların ekonomik sorunlar yaşadığından çok, Roman oldukları için yardım alamadıklarını vurgulayan haberler bulunmaktadır. Ayrıca Erman Toroğlu'nun "Çingene" kelimesini bir hakaret olarak kullanmasına yönelik haberler ve bu söyleme yönelik getirilen tepkiler bu kategoride en çok rastlanan haber konuları olmuştur. Ana akım medya mecralarının aksine alternatif medya mecralarında en çok haberin bulunduğu kategori ayrımcılık/nefret kategorisi olmuştur. Alternatif medya mecraları en çok ayrımcılık/nefret üzerinde durarak toplam 24 haber yayınlamıştır.

5.3.2. Söylem Analizi

Romanlar ile ilgili belirtilen tarihlerde en çok haber yapan ilk üç ana akım medya mecralarından *Haberler.com*, *Anadolu Ajansı (AA)* ve *Sözcü* ile ilk üç alternatif medya mecralarından *Bianet*, *Gazete Duvar* ve *Evrensel*'in haber içeriklerine ayrıca alternatif medya ve ana akım medya söylemlerini karşılaştırmak için söylem analizi uygulanmıştır.

5.3.2.1. 8 Nisan Dünya Romanlar Günü

8 Nisan Dünya Romanlar Günü ile ilgili yayınlanan 24 habere rastlanmıştır. Bu konuya en çok yer veren mecra *Haberler.com* olmuştur. *Haberler.com* Dünya Romanlar Günü ile ilgili olarak haberlerinde en çok o günün coşkuyla kutlandığını ve o gün evlenen Roman çiftleri konu alan eğlence kategorisinde haber yapmıştır.

"12 Roman çift, 8 Nisan Dünya Romanlar Günü'nde evlendi." *Haberler.com*, 08.04.2021

Romanlar Günü ile ilgili olarak ayrıca Roman vatandaşların barış ve kardeşlik mesajlarını vurgulayan ve ayrımcılık/nefret kategorisine giren haberler de yayınlanmıştır. Ana akım medya mecrası olarak *Haberler.com* yalnızca 2 haberde bunu ön plana çıkarırken, *Anadolu Ajansı (AA)* 2 haberde ön plana çıkarmıştır. *Sözcü*'de ise Romanlar Gününde bu konuyu vurgulayan habere rastlanmamaktadır.

"Edirne'de, 8 Nisan Dünya Romanlar Günü dolayısıyla düzenlenen etkinlikte Meriç Nehri'ne "barış ve kardeşlik" dilekleriyle ağaç dalları ve çiçekler bırakıldı." *-Anadolu Ajansı (AA)*, 08.04.2021

8 Nisan Dünya Romanlar Günü ile ilgili ana akım medya mecralarının haberlerinde ağırlıklı olarak eğlence kategorisi ön plana çıkarken, alternatif medya mecralarında bu tarihteki haberlerde eğlenceden ziyade ekonomi ve ayrımcılık/nefret konuları vurgulanmıştır.

"8 Nisan Dünya Romanlar Günü dolayısıyla ortak açıklama yapan 48 örgüt, Romanların virüsten çok açlıkla mücadele ettiğini vurgulayarak acil taleplerini sıraladı." *-Evrensel*, 08.04.2020

Programda konuşan Recep Gürkan, ‘Roman kardeşlerimizin gününü kutluyorum’ diyerek, herkesin kendini bir etnik kökene ait hissetmesinin doğal bir durum olduğunu söyledi. Gürkan, hangi etnik kökene ait olursa olsun sonuç olarak Türkiye Cumhuriyeti’nde yaşayan herkesin, zengini, fakiri, eğitilmiş, eğitimsizi bu büyük milletin bir parçası olduğunu ve Türkiye Cumhuriyeti’nin onurlu, gururlu ve eşit bir yurttaşı olduğunu söyledi. -*Gazete Duvar*, 08.04.2021

Ana akım medya mecralarından yalnızca *Sözcü*’de Romanlar Günü vesilesiyle ekonomi olgusunu vurgulayan haber yapıldığı da görülmektedir. *Sözcü*, bu vurguya haberin başlığında yer vermiştir.

“Romanlar: ‘Yoksulluk döngüsü içindeyiz’” -*Sözcü*, 08.04.2021

Dünya Romanlar Günü ile ilgili yalnızca ana akım medya mecraları tarafından tanınmış kişilerin Romanlar Günü mesajlarına ver verilmiştir. Alternatif medya mecralarında bu mesajlar görülmemiştir.

“TBMM Başkanı Mustafa Şentop, Dünya Romanlar Günü’nü kutladı.” -*Haberler.com*, 08.04.2021

“TBMM Başkanı Şentop, Dünya Romanlar Günü’nü kutladı.” -*Anadolu Ajansı (AA)*, 08.04.2020.

5.3.2.2. Eğlence

Ana akım medyada en çok haberin bulunduğu eğlence kategorisi, incelenen alternatif medya mecralarında en az işlenen konu olmuştur. Eğlence kategorisindeki haberlerde Kakava Şenlikleri ve Hıdırellez ile ilgili haberler özellikle ana akım medya mecraları tarafından sıklıkla haber yapılmıştır. Bu haberlerde Romanlar dansla, göbek havasıyla anılmıştır. Bu haberlerde pandemi döneminde Romanların yaşadığı sorunlardan ziyade pandeminin bu kutlamaları gölgede bıraktığı ifade edilmiştir.

Ana akım medya mecralarında bu kategoride toplam 19 haber yayınlanmıştır. Eğlence kategorisinde en çok haber 10 haber ile Haberler.com’da bulunurken Anadolu Ajansı (AA) tarafından 6 ve *Sözcü* tarafından da 3 haber yayınlanmıştır. Alternatif medya mecralarında eğlence kategorisinde Bianet tarafından 2, *Gazete Duvar* tarafından ise 1 olmak üzere toplam 3 haber yayınlanmıştır. Evrensel’de ise eğlenceye vurgu yapan bir haber görülmemektedir.

“Romanların Kakava Bayramına Koronavirüs Engeli.” -*Bianet*, 04.05.2021

“Kakava ateşi bu yıl da sembolik yandı.” -*Gazete Duvar*, 05.05.2021

“Tam kapanma gölgesinde Hıdırellez kutlamaları! Romanlar ateş yakıp gelinlik giyerek böyle göbek attı.” -*Haberler.com*, 05.05.2021

“Edirne’de, tam kapanma uygulaması nedeniyle sembolik ateşin yanmasıyla gün içinde başlayan Kakava ve Hıdırellez Şenlikleri’nin gecesinde, Romanlar mahallerinde ateşler yakıp, göbek atarak baharın gelişini kutladı.” -*Sözcü*, 06.05.2021

5.3.3.3. Ekonomi

Ana akım medya mecraları *Haberler.com*, *Anadolu Ajansı (AA)* ve *Sözcü* tarafından ekonomi kategorisinde toplam 12 haber yapılmıştır. Alternatif medya mecraları *Bianet*, *Gazete Duvar* ve *Evrensel* tarafından ise toplam 20 haber yayınlanmıştır.

“Roman vatandaşlarımız, sağlıklı ve insani şartlarda yaşayabilecekleri konutlardan yoksun oldukları için hijyen problemi yaşanmaktadır. Ayrıca günlük işlerden geçim sağladıkları için de işsiz kalmışlardır. Yeteri kadar beslenememekte ve gıda ihtiyaçları karşılanmamaktadır.” -*Sözcü*, 04.07.2020

“Çiçekçilik, temizlik işçiliği, seyyar satıcılık, kâğıt ve hurda toplayıcılığı gibi günü kurtaran işlerde çalışan Romanlar, geçim kaynakları tükendiği için açlıkla karşı karşıya.” -*Bianet*, 07.04.2020

Ana akım medya mecralarında sayıca az olan bu haberlerde, Romanların yaşadığı yoksulluğu ele alan haberler olduğu kadar yoksulluğu gölgede bırakan ve yapılan desteklerin ön plana çıktığı haberler de yapılmıştır.

“Romanların sorunları son genelgeyle daha kapsamlı ele alınacak.” -*Anadolu Ajansı (AA)*, 10.04.2021

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk, Bakanlık’ta 8 Nisan Dünya Romanlar Günü dolayısıyla Roman asıllı milletvekilleri ve vatandaşlar ile bir araya geldi. Bakan Selçuk, 8 Nisan’ın Dünya Romanlar Günü’ne ilişkin Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın tensipleriyle dün bir genelge yayımlandığını aktardı. Selçuk, Roman vatandaşların yoğun yaşadığı illerdeki 32 Sosyal Destek Merkezi’nde yaklaşık 327 bin kişiye hizmet sunduklarını, bu merkezlerin sayısını da artırmayı hedeflediklerini vurguladı. -*Anadolu Ajansı (AA)*, 08.04.2021

Alternatif medya mecrası *Gazete Duvar* ise pandemi döneminde para kazanamadıkları ve faturalarını ödeyemediği için elektrikleri kesilen Romanların adeta takipçisi olmuştur.

“İzmir’in Tepecik Mahallesi’nde yaşayan Romanların elektrikleri, birikmiş borçları nedeniyle bugün polis eşliğinde mahalleye gelen elektrik firması görevlileri tarafından kesildi.” -*Gazete Duvar*, 21.01.2021

Muhtar Çatalbaş, pandemi döneminde boyacısından çiçekçisine hemen herkesin işsiz kaldığını, fatura ödemek bir yana ekmek alacak parası olmadığını söyledi.

Yoksullukla hatta açlıkla mücadele eden mahallelinin dayanacak gücü kalmadığını kaydeden Çatalbaş, “Herkesin psikolojisi bozuldu, üstüne üstlük polis baskısıyla elektrikler kesildi, kış ortasında soğuğa mahkûm edildik, çocuklarımızın yüzüne bakamıyoruz” dedi. -*Gazete Duvar*, 23.01.2021

“İzmir’de kış ortasında elektrikleri kesilen Romanların mücadelesi sonuç verdi. Polis baskını eşliğinde sökülen elektrik sayaçları yeniden takılmaya başlandı.” -*Gazete Duvar*, 24.01.2021

Gazete Duvar ekonomik zorluklar yaşadığı için elektrikleri kesilen Romanlarla ilgili 3 haber yayınlarken incelenen hiçbir ana akım medya mecrasında bu konuda haber görülmemektedir.

5.3.3.4. Ayrımcılık/Nefret

Ayrımcılık/nefret kategorisindeki haberlere bakıldığında bu kategoride en çok haberi bir alternatif medya mecrası olan *Bianet* yapmıştır. *Bianet*, ayrıca ana akım medya mecralarında üzerinde durulmayan, Er Caner Sarmaşık’ın ölümünün araştırılması için çağrıda bulunan haberler yapmıştır. Bu konu, ana akım medya mecralarından Haberler.com’da ise ölümden ziyade Romanların yaptığı eylemleri konu alan, protestolar vesilesiyle neredeyse Romanları suçlayan bir söylem ile ele alınmıştır.

“CEZA YAZILMADAN YOLLANDILAR. 20 kasalı araçla konvoy yapan Romanlar, ne araç içerisinde ne de İstiklal Marşı okudukları esnada sosyal mesafeye uydu. Bazılarının maske takmadığı görülürken, polis ekipleri cezai işlem uygulamadan evlerine gönderdi.” -*Haberler.com*, 04.05.2021

“Zorunlu askerlik yaparken intihar ettiği açıklanan zorunlu asker Caner Sarmaşık’ın şüpheli ölümü Sakarya, Antalya ve Tekirdağ’da protesto edildi. Protesto eylemine katılan Romanlar, Sarmaşık’ın Roman olduğu için ayrımcılığa maruz kaldığını ifade etti.” -*Bianet*, 05.05.2021

Bursa’da Roman vatandaşlar, Suriye’de intihar eden asker için eylem yaptı. BURSA’nın İznik ilçesinde Roman vatandaşlar, Suriye’nin İdlib kentinde askerlik yaptığı sırada 29 Nisan perşembe günü intihar eden Caner Sarmaşık’ın şehit sayılması için eylem yaptı. Türk bayrağı ile yürüyüş yapmak isteyen Roman vatandaşlar, polisin pandemi nedeniyle yaptığı uyarının ardından dağıldı. Suriye’nin İdlib kentinde askerlik yaptığı sırada intihar eden Piyade Er Caner Sarmaşık’ın ölümüyle ilgili Bursa’nın İznik ilçesinde Roman vatandaşlar eylem yapıldı. CHP’li Roman Milletvekili Özcan Purçu’nun yanı sıra Romanlar Derneği Başkanı Orhan Tangel ve ailenin Caner Sarmaşık’ın ölümünün şüpheli olduğu yönündeki açıklamalarına dikkat çeken yaklaşık 50 dolayında Roman vatandaşı, ellerinde Türk bayrağı ile yürüyüş yapmak istedi. Tekbir getirip, slogan atan kalabalık Sarmaşık’ın şehit sayılmasını istedi. Kalabalık, polisin pandemi nedeniyle dağılmaları konusunda uyarılarının ardından olaysız şekilde dağıldı. -*Haberler.com*, 05.05.2021

Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar'ın cevaplaması istemiyle soru önergesi veren Hüda Kaya, kamuoyunun Caner Sarmaşık'ın intihar ettiği iddiasını kabul etmediğini belirterek Sakarya Romanlar Derneği Başkanı Orhan Tangel'in şu sözlerini aktardı: "Caner Sarmaşık ailesini arayarak bu komutan 'benim üzerime çok geliyor ne yapacağımı bilemiyorum' diyor. Ailesi de muhtara gidiyor ve muhtar da bölük komutanını arıyor. Sonrasında komutan, 'Sen aileni niye arıyorsun, bizi şikâyet ediyorsun' gibi cümleler kullanıyor. 'Allah'ın şoparı, geri zekalı' gibi hakaretlere maruz kalıyor Roman olduğundan dolayı. Bu konuşmadan sonra tekrar ailesini arıyor, 'Bana sizinle konuştuğum için yine 'Seni bak ne yapacağım, seni gerekirse burada öldüreceğim, burada gömeceğim ve ailene de bu onuru, şehitliği yaşatmayacağım' ifade etmiştir. -*Bianet*, 04.05.2021

Ayrımcılık/nefret kategorisindeki haberlerde ayrıca Erman Toroğlu'nun bir yayında hakaret yerine kullandığı "Çingene" ifadesine yönelik yapılan haberler bulunmaktadır. Bu haberlerde Erman Toroğlu eleştirilmiş, yargı yoluna gidildiği duyurulmuştur. Ana akım medya mecrası olan *Anadolu Ajansı (AA)* dışında incelenen tüm mecralarda bu konuda haber yapıldığı görülmektedir.

"Erman Toroğlu'ndan Marius Sumudica'ya skandal sözler: Affedersin çingenelik bu!" -*Haberler.com*, 10.01.2021

A Spor kanalında 'Devre Arası' isimli programda yorumcu ve eski hakem Erman Toroğlu'nun Gaziantep Futbol Kulübü teknik direktörü Marius Sumudica'yı eleştirirken sarf ettiği "O teknik adam var ya tam tiyatro. Böyle bir tiyatro görmedim ben. Burayı ne zannediyor? Böyle çingenelik olur mu ya, çingenelik. Affedersin, çingenelik bu. Ne diyeyim abi, ne taraftan tutsam o tarafa kötü gidiyor. Ne bileyim abi, ne diyeyim, dilenci mi diyeyim ya, dilenci diyeyim" sözleri hakkında İzmir CHP Milletvekili Özcan Purçu ile Roman vatandaşlar İstanbul Adalet Sarayı'nda suç duyurusunda bulundu. -*Sözcü*, 11.01.2021

"İstanbul Çağlayan Adliyesine gelen Roman vatandaşlar televizyon programında sarf ettiği ırkçı sözler nedeniyle protesto ettikleri Erman Toroğlu hakkında da suç duyurusunda bulundu." -*Evrinsel*, 11.01.2021

Araştırma bulgularına bakıldığında ana akım medya ve alternatif medya söylemlerinin birbirinden farklı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

SONUÇ

Alternatif medya ve ana akım medya, gündeme getirdikleri söylemler bakımından birbirinden farklıdır. Bu farklılığın en temel sebebi olarak ana akım medyanın devlet ve piyasaya bağıllığı; alternatif medyanın ise bağımsızlığı gösterilebilir. Romanlar üzerinden yapılan haberler de bu konudan etkilenecek olacak ki Romanlara yönelik ana akım ve alternatif medyanın söylemi birbirinden farklı olarak görülmektedir.

Romanlar, uzun yıllardan beri Türkiye’de yaşayan bir azınlık gruptur. Kökenleri Hindistan’a kadar dayanan Romanlar, yıllarca farklı yerlere göç etmiştir. Kendilerine has kültürleri ile dikkat çeken Romanlar, zaman zaman bu farklılık yüzünden ayrımcılığa ve nefret söylemine maruz kalmaktadır. Sosyal anlamda yaşadıkları bu dışlanmanın etkileri ekonomik hayatta da kendini göstermektedir. Öyle ki Romanların çoğu sigortasız ve günlük işlerde çalışarak geçimlerini sağlamaya çalışmaktadır.

Hem sosyal hem ekonomik anlamda sıkıntılar yaşadığı bilinen Romanlar, tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisinde getirilen kısıtlamalar dolayısıyla günlük işlerini icra edememişlerdir. Zaman zaman bu sorunları medyada dile getirilirken bazen ise Romanlar medyada özdeşleştikleri “eğlence”, “Roman havası” ile anılmıştır.

Çalışmaya, alternatif medya mecralarının ve ana akım medya mecralarının Romanlar ile ilgili söylemlerinin birbirinden farklı olacağı düşüncesiyle başlanmıştır. Türkiye’de ilk Covid-19 vakasının açıklandığı tarih olan 11.03.2020 tarihinden 10.06.2021 tarihine kadar yayınlanan haberlere Google üzerinden ulaşılmıştır. Ardından belirtilen tarihlerde Romanlar ile ilgili en çok haber yapan ana akım medya mecraları *Haberler.com*, *Anadolu Ajansı (AA)* ve *Sözcü*; alternatif medya mecraları olarak ise *Bianet*, *Gazete Duvar* ve *Evrensel* olarak görülmüştür. Çalışmanın ilerleyen kısmında bu altı mecraaya site içi arama yapılarak çıkan haberlere söylem analizi yapılmıştır.

Sonuç olarak incelenen haberler göstermiştir ki Romanlar ana akım medyada ve alternatif medyada farklı konuların üzerinde durularak ele alınmıştır. İncelemeye alınan *Haberler.com*, *Anadolu Ajansı (AA)* ve *Sözcü*’den oluşan ana akım medya mecralarının haberleri daha çok Romanlarla eğlenceyi bağdaştırırken; *Bianet*, *Gazete Duvar* ve *Evrensel*’de ise Romanların pandemi döneminde içinde bulunduğu ekonomik koşullara, maruz kaldıkları ayrımcılık ve nefrete odaklanıldığı görülmüştür.

İncelenen alternatif medya mecralarının haberlerinde daha çok hak odaklı habercilik yapıldığı görülmüştür. Bu doğrultuda ana akım medya ve alternatif medya işleyişlerine uygun haberler yapıldığı da gözlemlenmektedir.

Çalışmanın literatüre katkıda bulunması umulmaktadır. Romanlar ile ilgili çalışma yapacak araştırmacılara ise çıkan haberlerin Romanlar tarafından nasıl değerlendirildiğine yönelik bir görüşme gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Aktekin, G. (2019). Alternatif Medya Bağlamında Kadın Odaklı Habercilik: Bianet Örneği. İstanbul: T.C. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Avrupa Ülkelerinde Roman Nüfusunun Karşılaştırmalı Sunumu. (2010, Eylül 14). Mart 15, 2021 tarihinde Sıfır Ayrımcılık Derneği: <http://www.sifrayrimcilik.org/2014/11/avrupa-ulkelerinde-roman-nufusunun-karsilastirmali-sunumu/#more-418> adresinden alındı

Bianet Bağımsız İletişim Ağı. (2015, Mart 31). Nisan 3, 2021 tarihinde <https://m.bianet.org/bianet/toplum/163410-tdk-da-cingene-argo-konusan-kotu-kilikli-seyrekorulen-tip> adresinden alındı

Carpentier, N., Lie, R., & Servaes, J. (2003). Approaches to Development: Studies on Communication for Development. J. Servaes (Dü.) içinde, *Making Community Media Work* (s. 1-44). Paris: UNESCO.

Dişli, S. Ö. (2016). “Çingene” mi “Roman” mı? Bir İnşa Süreci. *AÜDTCF, Antropoloji Dergisi* (31), 97-117.

Doğu, B. (2013). Ana Akım Medya Gündeminin Yeniden Kurgulanması: Türkiye’deki Alternatif Haber Siteleri Üzerine Bir İnceleme. İzmir: T.C. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Genç, Y., Taylan, H. H., & Barış, İ. (2015). Roman Çocuklarının Eğitim Süreci ve Akademik Başarılarında Sosyal Dışlanma Algısının Rolü. *The Journal of Academic Social Science Studies* (33), 79-97.

Gün, S. (2017). Çingenerin/Romanların Medyada Sunumu: “Roman Havası Dizisi” Örneği. K. Budak, & S. Ege (Dü) içinde, 6. *Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı - II (İletişim - İktisat - Sosyal Politikalar - Sosyoloji)* (s. 81-97). İstanbul: İlmî Etüdler Derneği (İLEM).

Kolukırık, S. (2005). Türk Toplumunda Çingene İmgesi ve Önyargısı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 52-71.

Kolukırık, S. (2006). Sosyolojik Perspektiften Türk(İye) Çingeneri: İzmir Çingeneri Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 3(2), 1-24.

Korukırık, S. (2005). Türk Toplumunda Çingene İmgesi ve Önyargısı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 52-71.

Marsh, A. (2008). Eşitsiz Vatandaşlık: Türkiye Çingenerinin Karşılaştığı Hak İhlalleri. E. Uzpeder, S. Danova/Roussinova, S. Özçelik, & S. Gökçen (Dü) içinde, *Biz Buradayız! Türkiye’de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi* (E. Taboğlu, & S. Öney, Çev., s. 53-108). İstanbul: Mart Matbaacılık Sanatları Tic. ve San. Ltd. Şti.

Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Söylem 2019 Raporu. (2019, Ağustos). Nisan 1, 2021 tarihinde Hrant Dink Vakfı: <https://hrantdink.org/tr/asulis/yayinlar/72-medyada-nefret-soylemi-raporlari/2665-medyada-nefret-soylemi-ve-ayrimci-soylem-2019-raporu> adresinden alındı

Neuman, W. L. (2006). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar (Cilt 2)*. Ankara: Yayınodası Yayıncılık Hizmetleri San. Tic. Ltd.

Oluk, S. E. (2020). *Romanlar Tarihi Geçmişten Günümüze*. İstanbul: Gelenek Yayıncılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.

Petkovic, B. (2010). Romanlara Yönelik Nefret Söylemi ve Profillemeye. A. Çavdar, & A. B. Yıldırım (Dü) içinde, *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi* (s. 166-174). İstanbul: Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları.

Şen, F. (2017, Ocak). Bir “Öteki” Olarak Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Anaakım ve Alterantif Medyada Temsili. *Atatürk İletişim Dergisi*(12).

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (2020, Mart 20). <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, H. (2007). *Türkçede Çingener İçin Kullanılan Kelimeler ve Bunların Etimolojileri*. *Dil Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 61-82.

Yılmaz Sert, N., & Turhan, Ş. B. (2018). Türkiye’de Romanlara Yöneltilen Nefret Söyleminin Romanlar Tarafından Algılanma Biçimi: Roman Üniversite Öğrencileri Üzerine Nitel Bir Çalışma. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(3), 535-559.

